

İRAN ÜLKE BÜLTENİ

TEMMUZ 2024

1. GENEL BİLGİLER

Başlıca Sosyal Göstergeler

Devletin Adı	İran İslam Cumhuriyeti
Milli Günü	11 Şubat
Resmi Dili	Farsça
Nüfusu (2024)	87.412.000 (IMF)
Yüzölçümü (kara)	1.622.500 km2 (Dünya Bankası)
Başkent	Tahran
Başlıca Şehirleri	Tahran, Meşhed, İsfahan, Tebriz, Şiraz, Ahvaz, Bander Abbas, Urumiye, Kerej
Para Birimi*	Riyal (Halk arasında Tümen ifadesi kullanılmaktadır.) 1 Tümen = 10 Riyal
Döviz kuru	Üç döviz kuru bulunmaktadır (Resmi kur, NİMA kuru, Serbest kur oranı)
Milli Günü	11 Şubat

Hafta sonu tatili	Perşembe & Cuma
Takvim	Celali Takvim (Şemsi Hicri) – Güneş yılı, Hicret başlangıç

Yılbaşı (yeni yıl) tatili	21-24 Mart (nevruz)
Uluslararası Telefon Kodu	+98

Coğrafi Konum

Tarihi İpek Yolu sayesinde eski çağlardan bu yana Avrupa ve Asya'nın kesişme noktasında stratejik konumda yer alan İran'ın Umman Körfezi, Basra Körfezi ve Hazar Denizi'ne kıyısı bulunmaktadır. Başkent Tahran'ın denizden yüksekliği (rakımı) 1.200 metredir. Ülkenin karadan ve denizden 15 ülke ile sınırı vardır.

Siyasi ve İdari Yapı

Şah yönetimi 11 Şubat 1979 tarihinde devrilmiş ve dini esasa dayalı bir devlet düzeni kurulmuştur. İran Anayasası 3 Aralık 1979 tarihinde yürürlüğe girmiş, 1989 yılında revize edilmiştir. İran'da gücün ulema ile halk tarafından seçilen temsilciler arasında hiyerarşik olarak paylaşıldığı, dini teokrasi ile Başkanlık sistemi karışımı kendine özgü bir yönetim biçimi hâkimdir. İran'da siyasi parti temelinde bir yapılanma bulunmamaktadır.

Siyasi hayatta, partiler yerine daha çok baskı/çıkar grupları olarak adlandırılabilen hizib veya fraksiyon adı verilen yapılanmalar rol oynamakta, bu gruplar seçim zamanlarında büyük ittifakların çatısı altında toplanmakta ve seçimlerden sonra tekrar dağılmaktadır.

Dini Lider/Rehber (Supreme Leader): İran'da kuvvetler ayrılığı prensibi geçerli olmakla beraber, erkler (yasama, yürütme ve yargı) Rehber'in gözetimi altındadır. Hâlihazırdaki dini lider (Rehber), Rejim'in kurucusu Humeyni'nin vefatından sonra 1989'da seçilmiş olan Ayetullah Ali Hameney'dir. Rehber, din adamlarından oluşan Uzmanlar Meclisi tarafından ömür boyu süreyle seçilmektedir. Dini Lider (Rehber) mutlak yetki sahibi olup, birçok hayati ve önemli konuda son kararı veren kişidir.

Birçok kurum doğrudan Dini Lidere bağlıdır. Bu kurumların yöneticilerinin, yönetim kurulu üyelerinin atanması veya görevden alınması Rehber'in yetkisindedir. Nizami ordu, İran Devrim Muhafızları Ordusu, İçişleri Bakanlığı ve istihbarat kuruluşları ile İran İslam Cumhuriyeti Radyo ve Televizyonu doğrudan Dini Lidere bağlıdır. Dini Lider, İçişleri Bakanlığı üzerindeki yetkilerini

Cumhurbaşkanına devredebilir. Dini Liderin özellikle dini vakıflar aracılığıyla da ekonomik yaşam üzerinde önemli bir etkisi vardır.

Yasama (İslam Danışma Meclisi/İran İslam Parlamentosu): 4 yıllık dönemler için halkın doğrudan ve gizli oy ile seçtiği 290 milletvekilinden oluşan İran Danışma Meclisi (parlamento), sadece bir yasama organı niteliğinde olmayıp; idarenin tüm eylem ve işlemlerinde inceleme ve araştırma yapma yetkisine sahiptir. Kanun teklifi Bakanlar Kurulu Üyelerinin ortak kararı, kanun tasarıları ise en az 15 milletvekilinin talebi ile meclise sunulur.

Yürütme (Hükümet): Anayasayı Koruyucular Konseyi'nin onayını almış adaylar arasından belirlenen ve 4 yıllık dönemler için doğrudan halk tarafından (genel seçimlerde) seçilen Cumhurbaşkanı aynı zamanda Hükümet başkanıdır. Hükümetin göreve başlayabilmesi için Parlamentodan güven oyu alması gerekmektedir. Başbakanlık Kurumu bulunmamaktadır.

Yargı: Yasama ve yürütmeden bağımsız olarak iş görmektedir. Adalet Bakanlığı, yargı ve yürütme erkleri arasındaki koordinasyonu sağlamakla yükümlüdür. Yargı erkinin işleyişinden, Dini Lider tarafından içtihat verme yetkisine haiz ulema arasından 5 yıllık süre için atanan Yargı Erki Başkanı sorumludur. İran devriminin ardından mevcut Kara Avrupası Hukuk Sistemi, İslâm Hukuku ile birleştirilerek oluşturulan İran hukuk sisteminde, İslâm hukuku daha çok aile hukuku ve ceza hukuku alanlarında uygulanmaktadır.

İdare: İran'da "Ostan" adı verilen 31 vilayet bulunmaktadır. Ostanların valilerine ostandar denmektedir. Ostandarlar, İçişleri Bakanının teklifiyle Hükümet tarafından atanmaktadır. İran'daki yönetim anlayışı genel anlamıyla merkeziyetçi bir görünüm arz etmektedir.

Nüfus ve İstihdam

Ülke nüfusu genç olup, %69'u 15-64 yaş grubu, %24'ü ise 0-14 yaş grubundadır. Kentleşme oranı %76'dır. (Dünya Bankası-2022)

Doğal Kaynaklar ve Çevre

Engibeli ve dağlık arazilerin yanı sıra, çöllerle kaplı düzlüklere de sahip olan İran topraklarının %55'i çayır (otlak), %23'ü çöl, %14'ü ekilebilir alan ve %8'i ormandır. (www.fao.org)

İran üç iklim kuşağında yer almaktadır. Ülke genelinde kurak ve yarı-kurak iklim hakim olmakla beraber, Hazar Denizi kıyılarında subtropikal iklim görülmektedir. Tahran'da yazlar sıcak ve kurak geçmekte (30–40°C), kışları ise hava sıcaklığı 0–15°C arasında değişmektedir. Kışın yüksek kesimlerde kar yağışı görülebilmektedir. Ülkedeki iklim farklılıklarının tüketici alışkanlıkları üzerine etkileri farklıdır.

Kentlerde taşıt emisyonları, rafineriler ve sanayi atıkları kaynaklı olarak hava kirliliği görülmektedir. Ormanlık alanların tahribi, hayvanların aşırı otlatılması, çölleşme, Basra Körfezi'nde petrol kirliliği, sulak arazilerin kuraklaşması, toprağın tuzlanması, içme suyu kaynaklarının yetersizliği, kanalizasyon atıklarının yol açtığı su kirliliği ve sanayi atıklarından doğan kirlenme ülkenin başlıca çevresel sorunlarıdır.

İran'ın başlıca doğal kaynağı petrol ve doğalgazdır. Petrol rezervi 208 milyar varildir. Venezuela ve Suudi Arabistan'dan sonra dünyanın üçüncü büyük rezerve sahip OPEC üyesidir. 2021 yılı üretimi yaklaşık 2,4 milyon varil/gün seviyesindedir. Doğalgaz rezervi ise 34 trilyon m3 olup, Rusya'dan sonra dünyada ikinci zengin rezerve sahip ülkedir. ([OPEC](#))

İran ayrıca; çinko, bakır, demir, uranyum, kurşun, krom, manganez, kömür, sülfür ve altın gibi madenler bakımından da zengindir. İran, dünyanın en büyük çinko, ikinci büyük bakır rezervine ve ayrıca dokuzuncu büyük demir rezervlerine sahiptir. Bununla birlikte, İran'da madencilik sektörünün yeterince geliştiği söylenemez. Maden yataklarının geliştirilmesi Hükümetin öncelikleri arasında yer almakta ve sektörde yatırımlar teşvik edilmektedir. GENEL EKONOMİK DURUM

Temel Ekonomik Göstergeler

	2022	2023	2024*	2025*	2026*	2027*	2028*	2029*
GSYİH (Cari Fiyatlarla, milyar \$)	347,45	403,53	464,18	486,25	509,43	532,17	554,01	576,24
GSYİH Büyüme (Sabit Fiyatlarla -%)	3,8	4,7	3,3	3,1	2,7	2,3	2	2
Kişi Başına Düşen Milli Gelir (Cari Fiyatlarla- \$)	4.055	4.663	5.310	5.508	5.713	5.909	6.091	6.272
Tüketici Fiyat Enflasyonu (ort, %)	45,8	41,5	37,5	32,5	27,5	25	25	25
Cari İşlemler Dengesinin GSYİH'ya Oranı (%)	4,1	4,4	3,6	3,4	3,2	3,2	3,2	3,2
İşsizliğin Toplam İşgücüne Oranı (%)	9	9	8,9	8,8	8,6	8,5	8,5	8,4
Devletin Genel Toplam Borçlanmasının GSYİH'ya Oranı (%)	35,8	28,3	25,5	25,7	24,9	24,8	25,8	26,9

Kaynak: IMF (2024 Nisan)

*Tahmini veriler

İran, 2024 yılı için tahmin edilen GSYİH'sı itibariyle 196 ülke arasında 35. büyük ekonomidir. Bu çerçevede, kişi başına düşen milli geliri ile dünyada 117. sırada yer almaktadır. (IMF)

İran ekonomisi; geliri esas itibarıyla petrol ve doğalgaz ihracatına bağlı, aşırı düzenleyici çerçeveye sahip, içe dönük ve kapalı, kısıtlı rekabetin olduğu, vergilemenin etkili bir şekilde çalışmadığı, sübvansiyonların yaygın bir şekilde bulunduğu, düşük faktör verimliliğine sahip kamunun baskın olduğu bir ekonomik görünüm sunmaktadır. Öte yandan, ekonominin petrole dayalı yapısının kırılarak sanayi üretiminin çeşitlendirilmesi kalkınma hedefleri arasındadır. Bu çerçevede, son yıllarda özelleştirmeler yoluyla, özel sektör de gelişme göstermektedir.

Kamu ağırlıklı ekonomide devletin sosyal politikaları da etkindir. Temel mallar veya enerji tüketimi başta olmak üzere halkın geniş kesimine farklı dönemlerde büyük ölçekli

sübvansiyonlar sağlanmaktadır. Bu sübvansiyonlar doğrudan mal ve hizmet yardımları veya nakit şeklinde olabilmektedir.

2022 yılı GSYİH'sı içinde tarım sektörünün payı %13, sanayinin (inşaat dahil) %40 ve hizmetler sektörünün %47'dir. İmalat sektörünün katkısı %20 oranında olmuştur. (Dünya Bankası-2024)

1980'li yıllardan beri maruz kaldığı uluslararası yaptırımlar/ambargolar ülke ekonomisinin potansiyelinden az gelişmesine sebep olmuştur. Sözkonusu ambargolar, geçmiş dönemde İran riyalinin aşırı değer kaybetmesine, resmi kur ile piyasa kuru arasındaki farkın büyümesine yol açmıştır. Döviz kurlarında yükselme, fiyatlar genel düzeyinde artışı da beraberinde getirmiştir. Döviz kurundaki yükselme büyük ölçüde ithal girdi ile çalışan İran imalat sektöründe maliyet artışına ve enflasyona sebep olmuştur. Ekonominin petrol ve doğalgaz gelirlerine bağımlı olmasının da etkisiyle, ambargoların yol açtığı ticaretteki gerileme ekonomik zayıflamayı da beraberinde getirmiştir. Ayrıca, bankacılık sektörünün küresel bankacılık sistemi ile entegrasyonunun gecikmesi de, iktisadi kalkınma için ihtiyaç duyulan yabancı sermaye yatırımlarının ve dış ticaretin gelişmesini engellemiştir.

Bu çerçevede, ekonominin öncelikleri arasında; yüksek enflasyonun kontrol altına alınması, işsizliğin düşürülmesi, mali disiplin ve döviz kurunda istikrarın sağlanması (ve resmi ve piyasa döviz kuru arasındaki farkın azaltılması), (özellikle yabancı sermaye için) yatırım ortamının iyileştirilmesi, finansal kaynaklara/kredilere ulaşımın kolaylaştırılması, özel sektörün ekonomideki payının artırılması, özel sektör yatırımlarının geliştirilmesi suretiyle ekonomik büyümenin (makro-ekonomik istikrarın) sağlanması ve böylelikle sosyal koşulların da düzeltilmesi yer almıştır.

Ancak, son olarak ABD'nin 2018 yılında Nükleer Anlaşmadan çekilmesinin ardından ABD yaptırımları 2018 yılının Ağustos ve Kasım aylarında olmak üzere iki aşamada tekrar yürürlüğe konmuştur. İran'dan sıfır petrol ihracatı politikasının esas oluşturduğu yaptırımlarla belirli sektörler ve şahıslar hedef alınmıştır. Yabancı yatırımlar durma noktasına gelmiş, 2016-2018 döneminde ülkeye giren yabancı firmaların birçoğu ülkeden geri çekilmiştir. İran'ın petrol üretimi ve ihracat geliri düşmüştür. ABD Yaptırımlarının güncel durumu hakkında detaylı bilgiye Bakanlığımız web sayfasından ulaşılması mümkündür. (<https://ticaret.gov.tr/yurtdisi-teskilati/guney-asya/iran/raporlar/musavirlik-raporlari>)

İran Hükümeti ise, yaptırımlara karşı tedbir bağlamında, yerli üretimin ve döviz kaynaklarının verimli kullanılması gerekçesiyle de, birçok ürünün ithalatına yasak koymuş, ithalatta ön-kayıt sistemine geçmiş, döviz işlemlerine sınırlama getirmiştir.

(<https://ticaret.gov.tr/data/5ee20f8213b876e308cc14f3/Yapt%C4%B1r%C4%B1mlar%20ve%20%C3%9Cr%C3%BCn%20Grupland%C4%B1rmalar%C4%B1na%20%C4%B0li%C5%9Fkin%20Notlar.pdf>)

Dünya Bankası'nın İran ekonomisiyle ilgili olarak 2022 yılı Ekim ayında yaptığı değerlendirmeye göre; İran ekonomisi, hidrokarbon, tarım ve hizmet sektörlerinin yanısıra imalat ve finansal hizmetlerde gözle görülür bir kamu varlığı ile karakterize edilmektedir. Petrol ihraç eden bir ülke için nispeten çeşitlendirilmiş olsa da, ekonomik faaliyet ve hükümet gelirleri halen petrol gelirlerine dayanmakta ve bu nedenle değişken/oynak yapıdadır. Beş yıllık yeni bir kalkınma planı

hazırlanmaktadır. Önceki plan üç sütundan oluşmuştur: dirençli bir ekonominin geliştirilmesi, bilim ve teknolojiye ilerleme ve kültürel mükemmelliğin teşvik edilmesi.

Öncelikleri arasında kamu iktisadi teşekkülleri ile finans ve bankacılık sektörlerinin reformu ve petrol gelirlerinin tahsisi ve yönetimi yer almıştır. Yaptırımlar ve emtia fiyatlarındaki dalgalanma dahil olmak üzere dış şoklar, 2019/20'de sona eren on yıllık bir durgunluğa neden olmuştur. Petrol ihracatındaki geniş daralma, hükümet maliyesi üzerinde önemli bir baskı oluşturmuş ve enflasyonu dört yıl üst üste %40'ın üzerine çıkarmıştır. Sürekli yüksek enflasyon, hane halkının satın alma gücünde önemli bir düşüşe yol açmıştır. Aynı zamanda, iş yaratma kapasitesi, işgücü piyasasına giren genç ve eğitilmiş büyük havuzu eritmek için yetersiz kalmıştır. Son iki yılda İran ekonomisi, salgın sonrası hizmetlerde toparlanma, artan petrol sektörü faaliyeti ve uyumlu politika eylemiyle desteklenerek toparlanmaya başlamıştır. Yurt içinde üretilen malların uluslararası fiyat rekabetine girmesine yardımcı olan döviz kurunun değer kaybetmesi ile ekonomisi yaptırımlara uyum sağlamıştır. Yaptırımlar altında ticaret, komşu ülkeler ve Çin'e doğru daha fazla yönelmiştir. Ayrıca, yaptırımlar nedeniyle yurt dışındaki çoğu varlığa erişilemez hale geldiğinden, uluslararası işlemleri halletmek için yerel para ile ticaret, takas ve diğer dolaylı ödeme kanalları giderek daha fazla kullanılır hale gelmiştir.

(<https://www.worldbank.org/en/country/iran/overview#1>)

2. DIŞ TİCARET

Genel Durum

İran'ın son yıllarda izlediği dışı açılma politikaları ve (1996 yılı Haziran ayında üyelik başvurusunu yaptığı) Dünya Ticaret Örgütü'ne (DTÖ) üyelik hedefi doğrultusunda birçok ürünün ithalatında uygulanan tarife dışı engeller kaldırılmış ve birçok yasaklı ürünün ithalatına izin verilmiştir. Üyelik başvurusu kapsamında 2005 yılı Mayıs ayında DTÖ bünyesinde kurulan çalışma komitesi (working party) henüz toplanmamıştır.

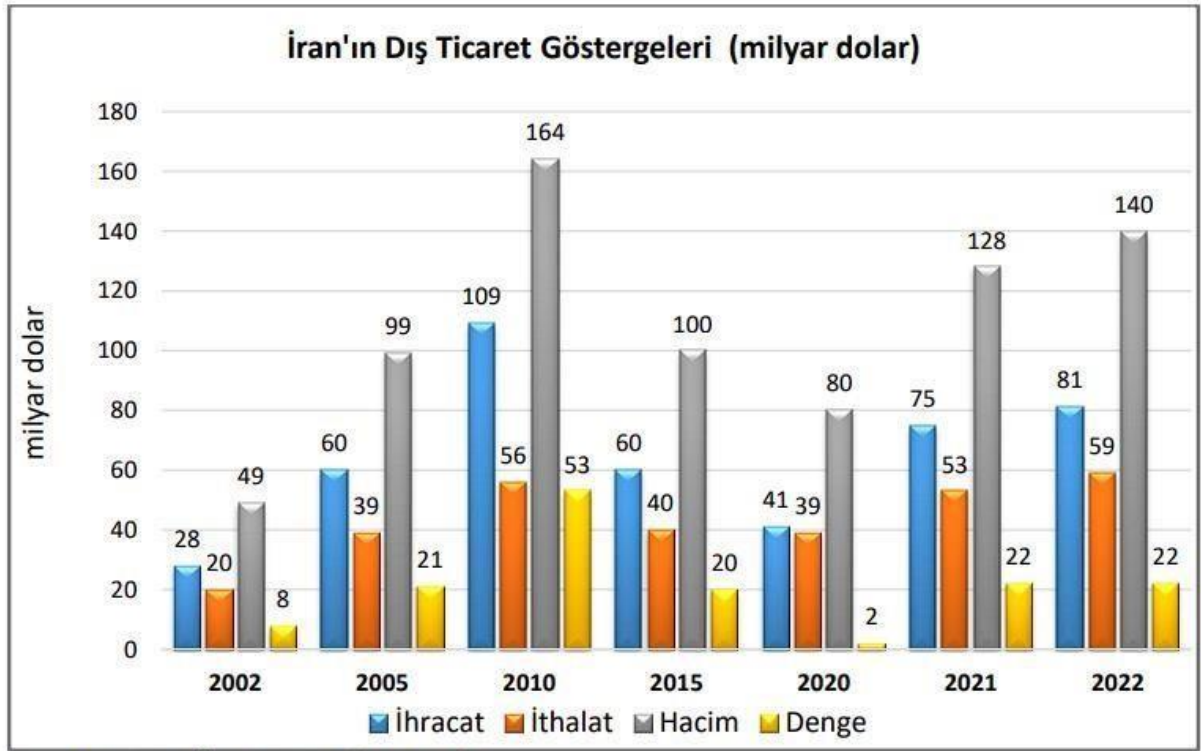
Yerli sanayiye korumak amacıyla ithalatta uygulanan yüksek Ticari Kazanç Vergisi uygulaması ise 21 Mart 2005 tarihinde kaldırılmıştır. Ancak, yerli sanayii korumak amacıyla bazı temel sanayi dallarında (tekstil, otomotiv vb.) ithalatta uygulanan gümrük vergisi oranları yüksek

tutulmaktadır. (Ticaret, Sanayi ve Maden Bakanlığı: <http://en.mimt.gov.ir/>)

İran'ın dış ticareti yıllar içinde yaptırımlara bağlı olarak önemli dalgalanmalar yaşamaktadır. Yaptırımların siyasi, askeri ve ticari boyutları bulunmaktadır. İran'a yönelik olarak BM gibi uluslararası kuruluşlar, Avrupa Birliği (AB) gibi ulus üstü kuruluşlar, İsrail ve ABD gibi ülkeler tarafından muhtelif yaptırımlar uygulanmıştır.

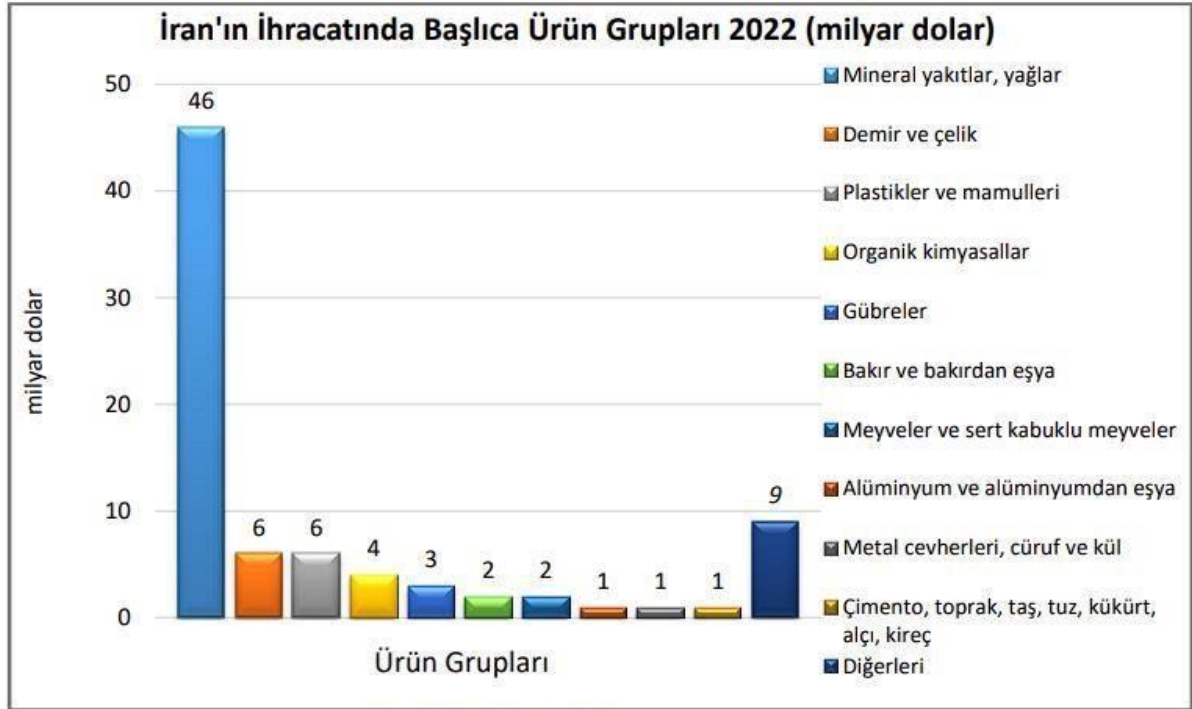
(<https://ticaret.gov.tr/data/5ee20f8213b876e308cc14f3/Yapt%C4%B1r%C4%B1mlar%20ve%20%C3%9Cr%C3%BCn%20Grupland%C4%B1mlar%C4%B1na%20%C4%B0li%C5%9Fkin%20Notlar.pdf>)

Dış Ticareti

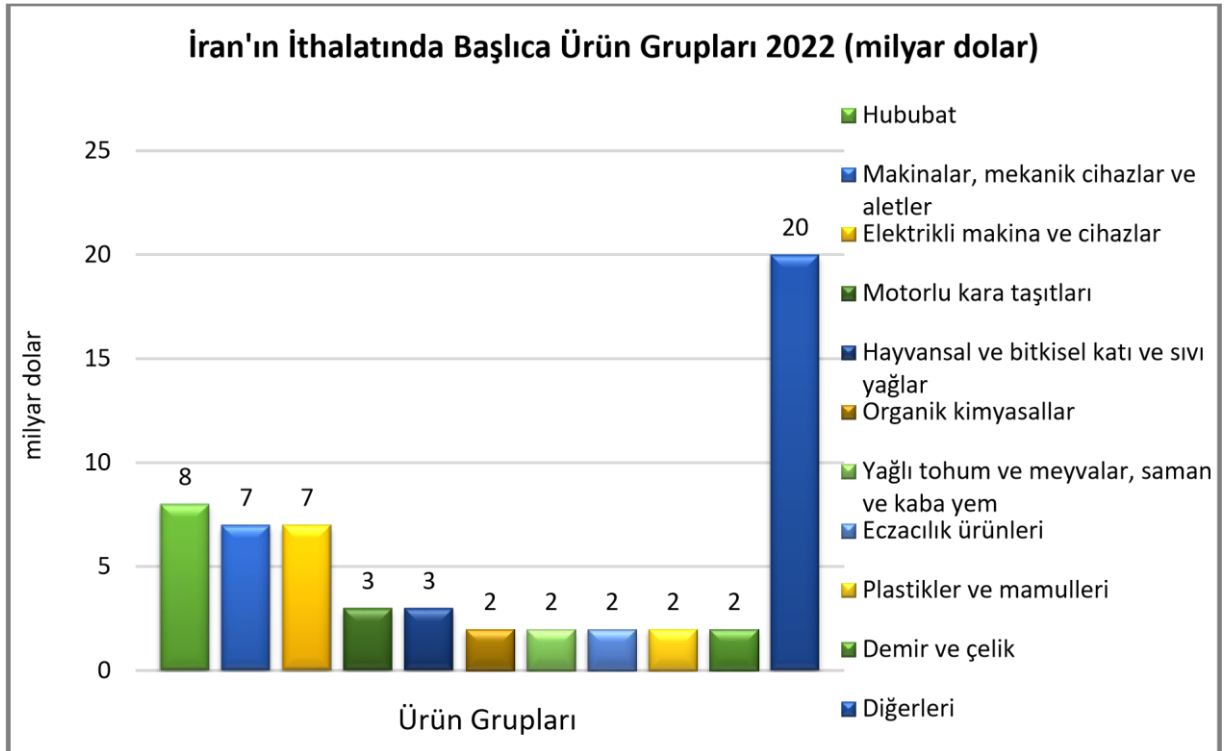
Başlıca Ürünler İtibarı ile Dış Ticareti İhracatı

İhracatı

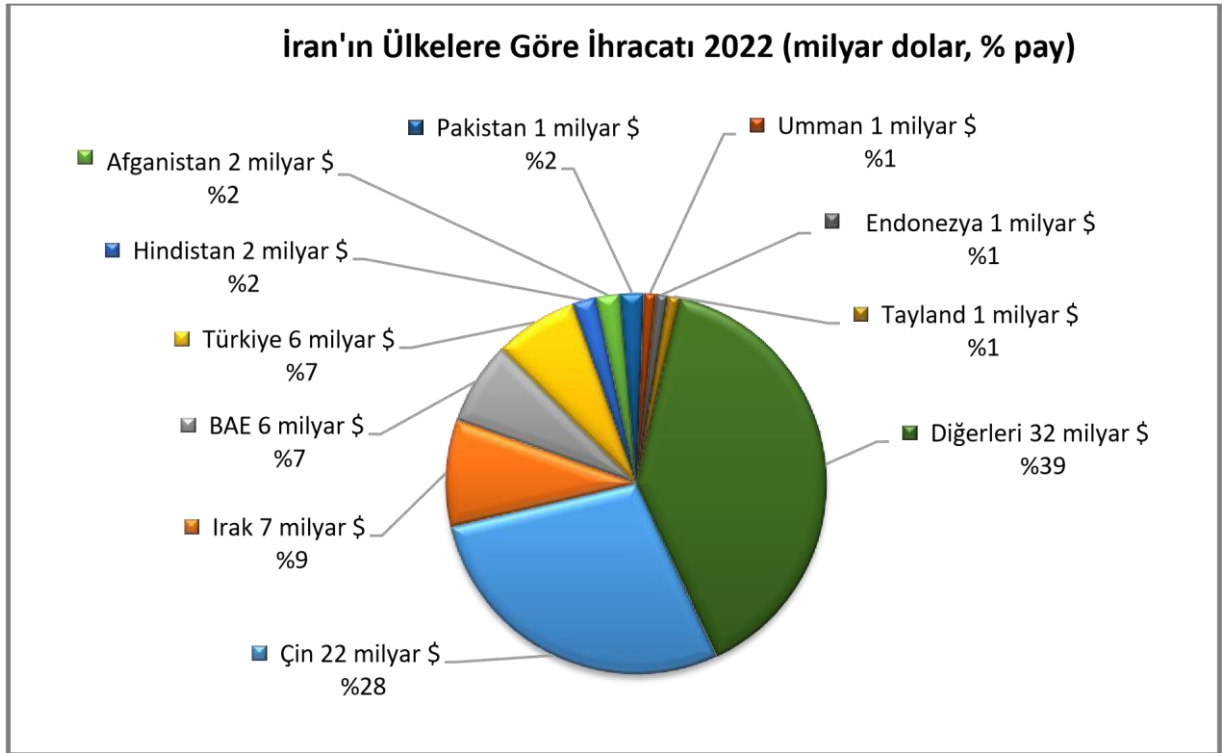
Kaynak: Trademap /İran-directdata [Detaylı tablo için tıklayınız](#)

İthalatı

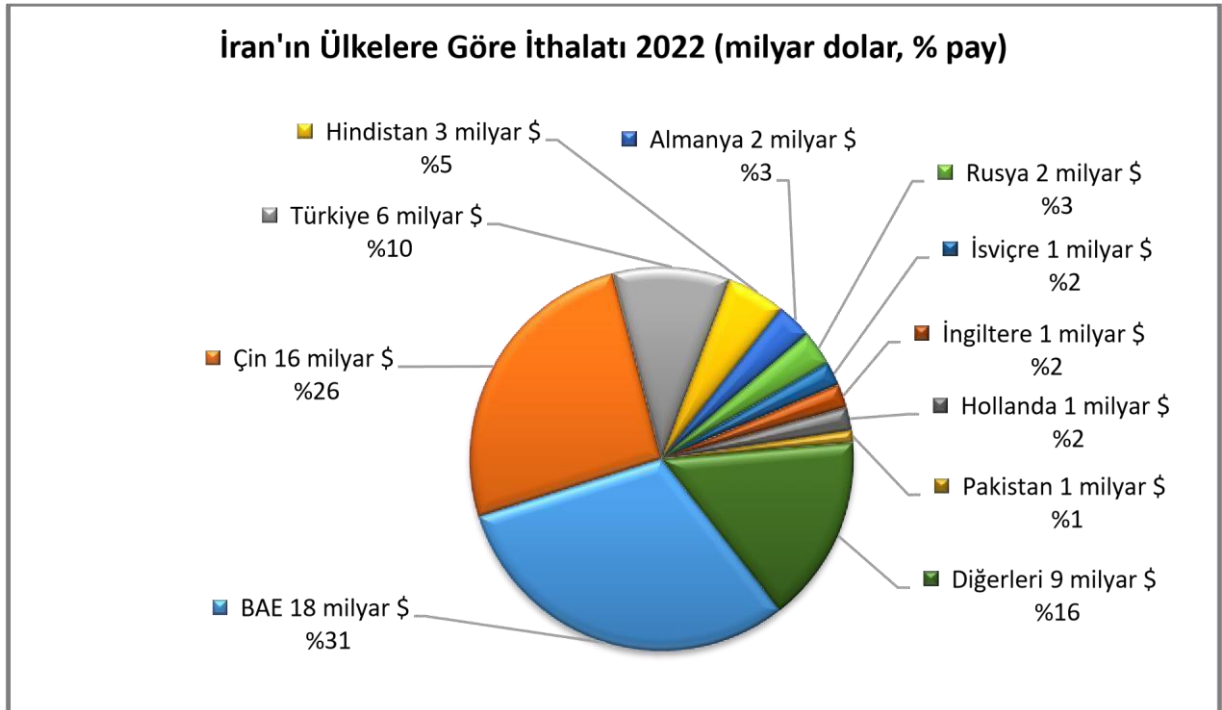
Kaynak: Trademap /İran-directdata [Detaylı tablo için tıklayınız](#)

Başlıca Ülkeler İtibarı ile Dış Ticareti İhracatı

Kaynak: Trademap- /İran-directdata [Detaylı tablo için tıklayınız](#)

İthalatı

Kaynak: Trademap /İran-directdata [Detaylı tablo için tıklayınız](#)

3. DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR

Doğrudan Yabancı Yatırımların Görünümü

Ülkedeki rejim değişikliği sonrasında çiftliklerin, şirketlerin ve bankaların devletleştirildiği ve yabancı sermayenin yasaklandığı İran'da, 4. ve 5. Beş Yıllık Kalkınma Plânları ile birlikte yatırım ortamı iyileştirilerek yabancı sermaye girişinin önü açılmıştır.

Kasım 1985'den beri yapılan bazı temel düzenlemeler kapsamında; yabancı şirketlerin İran'da pazarlama ve satış ofisi açmalarına izin verilmiş; 1993 yılında Serbest Bölgeler Kanunu, Haziran 2002'de ise yeni Yabancı Yatırımı Teşvik ve Koruma Kanunu (FIPPA) yürürlüğe girmiştir.

FIPPA ile, devletin kararları doğrultusunda ortaya çıkabilecek şirket zararları ile ana sermaye ve kârların yurt dışına transferi devlet garantisi altına alınmıştır.

Yeni Kanun kapsamında yabancı sermayenin bir İran şirketi ile ortaklığı belli bir yüzde ile sınırlandırılmamış, yabancı sermayenin ülkeye giriş ve çıkışında serbest piyasa kurunun geçerli olması garanti altına alınmış, yabancı şirketler için vergiler %60'lardan %20'lere indirilmiş, ayrıca yatırım yapılan bölgelere göre 10–15 yıllık vergi muafiyeti dönemleri öngörülmüştür.

Diğer taraftan, yatırımın İranlı bir ortakla gerçekleştirilmesi halinde yatırımın mahiyetine göre %80'ine varan oranlarda İran yatırım mallarının ithalatı, gümrük vergisinden muaf tutulmuştur. Yaklaşık 510 dolar civarındaki işçi maliyetlerinin 440 dolara kadar olan bölümü vergiden muaf, bu sınırı aşan kısmı ise %10 vergiye tabidir. (İran Yatırım Ajansı: <http://www.investiniran.ir/en/home>)

İran'da yatırımlara verilen önemli teşvikler olmasına rağmen; uygulamada bürokrasinin ağır işlemesi, merkez/yerel kurumlar arasında koordinasyon bulunmaması, muafiyetlerden yararlanılması gibi etkenler yatırımın hayata geçirilmesi konusunda güçlükler yol açmaktadır. Çalışma ve oturma izni alınmasına yönelik prosedürün uzunluğu firmaları zaman bakımından zorlamaktadır.

İran'a yapılan hazır giyim ihracatını zorlaştıran 9 Ekim 2016 tarihli "İran'da Konfeksiyon Ürünleri Satışı Yapan Şirketler İçin Düzenleme Genelgesi" uyarınca, İran'a hazır giyim ihracatı yapmak isteyen yabancı firmaların öncelikle İran'da %20 üretim yapması, bu üretimi zaman içinde belli bir planda artırması ve üretimlerinin %50'sini ihraç etmesi gibi koşulları karşılaması gerekmektedir.

İran, 2022 yılında 1,5 milyar dolar tutarında doğrudan yabancı yatırım çekmiştir. (UNCTAD-<https://unctadstat.unctad.org/CountryProfile/GeneralProfile/en-GB/364/index.html>)

Türkiye'nin 2021 yılı itibarıyla yurtdışında gerçekleştirdiği yaklaşık 47 milyar dolar değerindeki doğrudan yatırım stokunda İran'ın payı 135 milyon dolardır. Öte yandan, yine 2021 yılı itibarıyla yurtdışından Türkiye'ye gelen yaklaşık 130 milyar dolar değerindeki doğrudan yatırım stokunda ise İran'ın payı 31 milyon dolardır. (TCMB-2023)

İran;

- 2021 yılı insani gelişmişlik endeksine göre 191 ülke arasında 76. sıradadır. (BM-2024)
- 2023 yılı ekonomik serbestlik endeksine göre 176 ülke arasında 169. sıradadır. (The Heritage Foundation-2024)
- Küresel rekabetçilik açısından 2019 yılı verilerine göre 141 ülke arasında 99. sıradadır. (World Economic Forum-2024)
- 2020 yılı verilerine göre iş yapma kolaylığı açısından 190 ülke arasında 127. sıradadır. (Dünya Bankası-2024)

Serbest Bölgeler

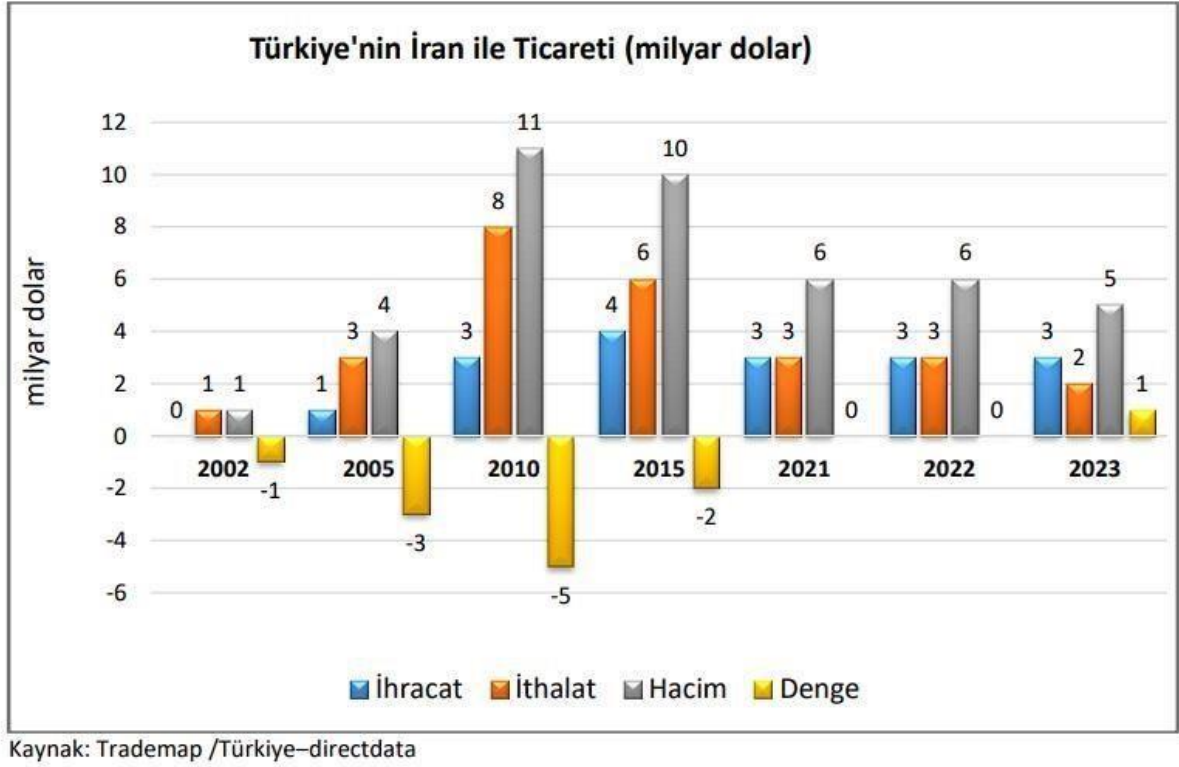
Serbest ticaret bölgeleri ve özel ekonomik bölgeler, Cumhurbaşkanlığına bağlı Yüksek Konsey (High Council of Special Economic & Free Trade Zone) Genel Sekreterliği tarafından yönetilmektedir. (<http://lexarabiae.meyer-reumann.com/wp-content/uploads/IranFreeZones.jpg>) 1-Serbest Ticaret-Sanayi Bölgeleri:

- İran'da Queshm, Chabahar, Aras, Anzali, Arvand, Kish ve Maku olmak üzere 7 serbest ticaretsanayi bölgesi bulunmaktadır.
- Yabancı sermayenin teşviki amacıyla tasarlanan Serbest Ticaret Bölgelerinde yabancılara %100 sermaye/mülkiyet hakkı, 20 yıl vergi muafiyeti ve vize kolaylıkları tanınmakta, ayrıca elde edilen karlar serbestçe transfer edilebilmektedir. (<http://www.investiniran.ir/en/whyiran1/investmentincentives/industrialzones>)

2-Özel Ekonomik Bölgeler:

- İran'ın iç bölgelerinde yer alan Özel Ekonomik Bölgeler (Special Economic Zones), yatırımcılara daha cazip yatırım ve altyapı koşulları sunmaktadır.
- İran'da toplam 22 adet Özel Ekonomik Bölge bulunmaktadır. (<http://www.freezones.ir/>)

4. TÜRKİYE ile TİCARET

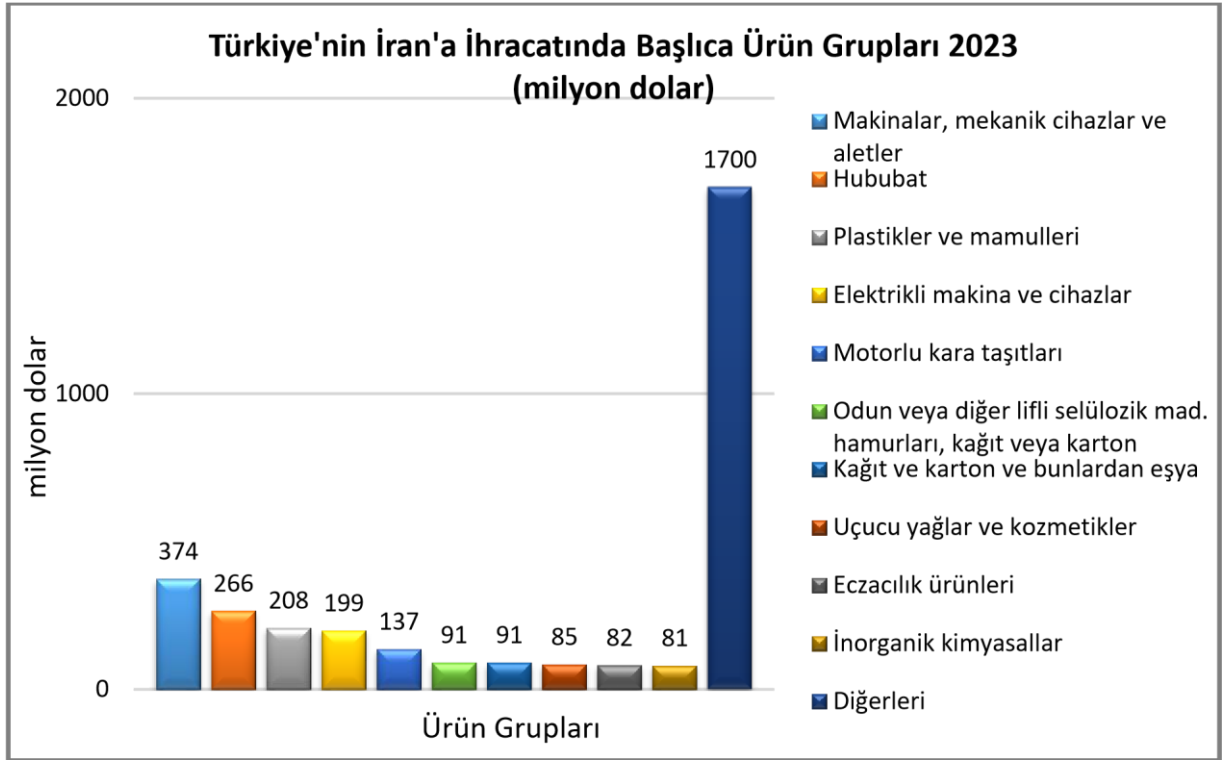

2023 yılında;

-İran'a ihracatımız bir önceki yıla göre %8 artmış olup, en çok ihracat yapılan ülkeler sıralamasındaki yeri 19 olmuştur.

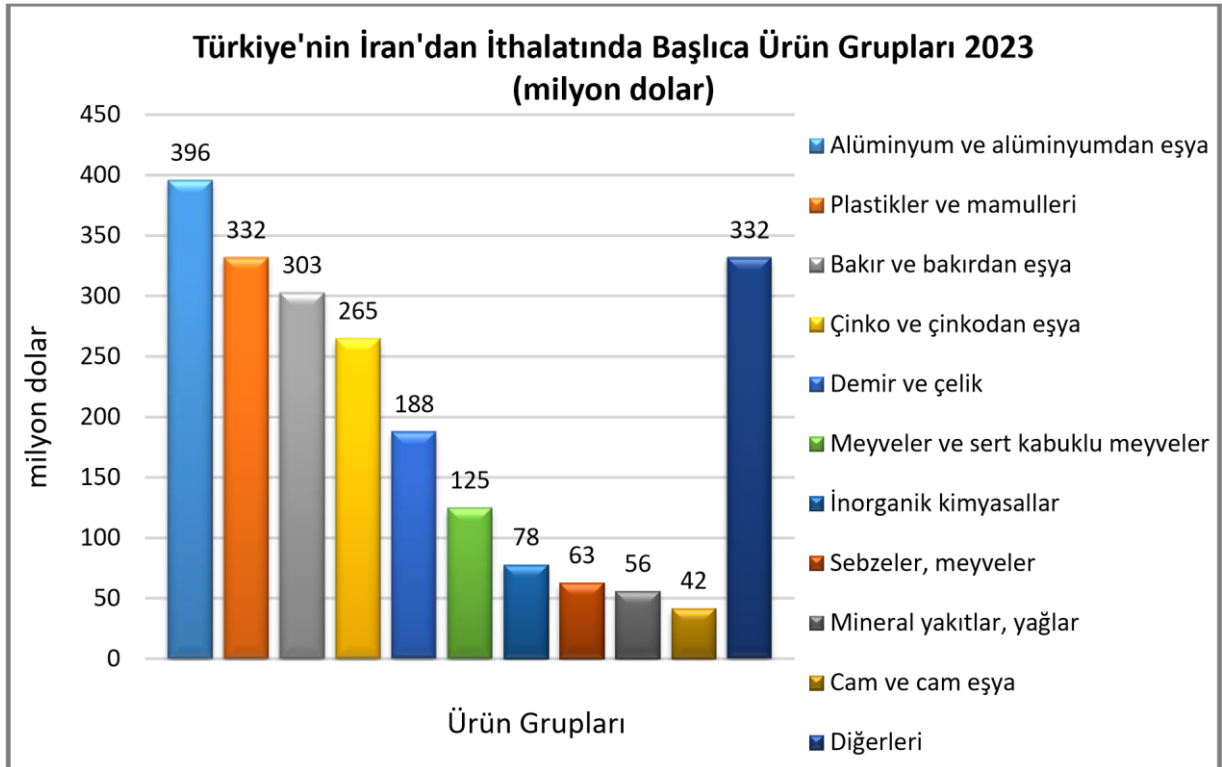
-Ülkeden ithalatımız ise bir önceki yıla göre %35 azalmış, ülkeler sıralamasında 30. sırada yer almıştır.

Türkiye'nin İran'a İhracatında Başlıca Ürünler

Kaynak: Trademap /Türkiye-directdata [Detaylı tablo için tıklayınız](#)

Türkiye'nin İran'dan İthalatında Başlıca Ürünler

Kaynak: Trademap /Türkiye-directdata [Detaylı tablo için tıklayınız](#)

EKLER:

EK-1: İran'ın İhracatında Başlıca Ürünler (1.000 dolar)

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER (ilk 15)	2020	2021	2022	Pay (%, 2022)	Değişim (%, 2021-2022)
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)			41 041 217	75 144 618	80 900 398	100	7,7
1.	2709	Ham petrol (petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar)	10 034 998	19 069 411	22 485 850	27,8	17,9
2.	2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	6 632 112	10 687 846	12 036 550	14,9	12,6
3.	2711	Petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar	0	8 327 064	8 296 061	10,3	-0,4
4.	3901	Etilen polimerleri (ilk şekillerde)	3 339 599	4 543 808	4 242 789	5,2	-6,6
5.	3102	Azotlu mineral veya kimyasal gübreler	705 548	1 812 502	2 868 354	3,5	58,3
6.	2905	Asiklik alkoller ve bunların halojenlenmiş, sülfolanmış, nitrolanmış veya nitrozalanmış türevleri	1 538 619	2 831 258	2 763 825	3,4	-2,4
7.	7207	Demir veya alaşımsız çelikten yarı mamuller	1 658 493	2 723 623	2 077 176	2,6	-23,7
8.	7206	Külçe veya diğer ilk şekillerde demir ve alaşımsız çelik (72.03 pozisyonuna giren demir hariç)	940 360	1 737 376	1 810 297	2,2	4,2

9.	2713	Petrol koku, petrol bitümeni ve petrol yağlarının veya bitümenli minerallerden elde edilen yağların diğer kalıntıları	0	1 429 904	1 703 534	2,1	19,1
10.	7214	İnşaat demiri	643 001	1 284 429	1 205 343	1,5	-6,2
11.	7403	Rafine edilmiş bakır ve bakır alaşımları (ham)	730 090	1 601 382	1 195 310	1,5	-25,4
12.	7601	İşlenmemiş alüminyum	283 010	676 337	1 010 472	1,2	49,4
13.	2707	Yüksek sıcaklıkta taşkömürü katranının damıtılmasından elde yağlar ve diğer ürünler	0	395 048	782 879	1	98,2
14.	2902	Siklik hidrokarbonlar	462 499	719 368	691 667	0,9	-3,9
15.	2601	Demir cevherleri ve konsantreleri	137 908	360 059	637 359	0,8	77

Kaynak: Trademap / İran-directdata

EK-2: İthalatında Başlıca Ürünler (1.000 dolar)

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER (ilk 15)	2020	2021	2022	Pay (%, 2022)	Değişim (% 2021-2022)
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)			38 804 578	52 957 972	58 726 180	100	10,9
1.	8517	Telefon cihazları, ses, görüntü veya diğer bilgileri almaya veya vermeye mahsus diğer cihazlar	2 973 378	4 472 750	3 784 155	6,4	-15,4
2.	1005	Mısır	2 522 129	3 398 991	3 442 144	5,9	1,3
3.	1001	Buğday ve mahlut	919 255	2 486 510	2 186 840	3,7	-12,1
4.	1006	Pirinç	932 104	730 960	2 055 979	3,5	181,3
5.	1201	Soya fasulyesi	1 048 350	1 451 728	1 661 868	2,8	14,5
6.	8701	Traktörler	16 236	985 282	1 481 294	2,5	50,3
7.	1512	Ayçiçeği, aspir, pamuk tohumu yağları ve bunların fraksiyonları (kimyasal olarak değiştirilmemiş)	535 187	1 358 126	1 182 574	2	-12,9
8.	3002	İnsan kanı, hayvan kanı, serum, aşı, toksin vb. Ürünler	379 365	1 011 838	1 170 918	2	15,7
9.	8708	Karayolu taşıtları için aksam ve parçalar	412 824	683 737	894 294	1,5	30,8
10.	1003	Arpa	465 479	1 004 740	791 016	1,3	-21,3
11.	8471	Otomatik bilgi işlem mak. bunlara ait birimler; manyetik veya optik okuyucular, verileri koda dönüştüren ve işleyen mak.	368 371	638 741	692 035	1,2	8,3

12.	1511	Palm yağı ve fraksiyonları (kimyasal olarak değiştirilmemiş)	303 470	531 939	689 164	1,2	29,6
13.	1701	Kamış/pancar şekeri ve kimyaca saf sakkaroz (katı halde)	370 662	545 061	658 831	1,1	20,9
14.	2304	Soya fasulyesi yağı üretiminden arta kalan küspe ve katı atıklar	793 939	1 274 266	632 571	1,1	-50,4

15.	3004	Tedavide veya korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	779 767	794 813	629 430	1,1	-20,8
-----	------	---	---------	---------	---------	-----	-------

Kaynak: Trademap / İran-directdata

EK-3: Ülkelere Göre İhracatı (1.000 dolar)

Sıra	Ülke (ilk 15)	2020	2021	2022	Pay (%, 2022)	Değişim (%, 2021-2022)
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)		41 041 217	75 144 618	80 900 398	100	7,7

1.	Çin	9 491 134	20 025 369	22 425 532	27,7	12
2.	Irak	4 978 100	8 914 605	7 344 905	9,1	-17,6
3.	BAE	1 206 242	4 928 525	6 005 580	7,4	21,9
4.	Türkiye	1 771 872	6 080 646	5 778 728	7,1	- 5
5.	Hindistan	969 194	1 817 086	1 887 791	2,3	3,9
6.	Afganistan	1 746 822	1 838 632	1 645 334	2	-10,5
7.	Pakistan	689 895	1 260 580	1 362 814	1,7	8,1
8.	Umman	310 396	715 985	1 125 732	1,4	57,2

9.	Endonezya	667 455	1 100 615	936 496	1,2	-14,9
10.	Tayland	491 111	784 293	752 048	0,9	-4,1

11.	Rusya	501 126	578 521	691 902	0,9	19,6
12.	Azerbaycan	307 321	393 817	462 239	0,6	17,4
13.	Türkmenistan	135 486	335 104	434 520	0,5	29,7
14.	Ermenistan	137 870	304 128	369 756	0,5	21,6
15.	G. Afrika	37 850	254 268	366 511	0,5	44,1

Kaynak: Trademap / İran – directdata

4.	Hindistan	2 139 578	1 582 555	2 693 235	4,6	70,2
5.	Almanya	1 846 550	1 917 904	1 887 350	3,2	-1,6
6.	Rusya	1 030 482	1 663 047	1 525 855	2,6	-8,2
7.	İsviçre	909 213	1 529 811	1 176 566	2	-23,1
8.	İngiltere	1 033 036	1 147 829	948 333	1,6	-17,4
9.	Hollanda	889 403	903 489	904 174	1,5	0,1
10.	Pakistan	177 358	311 719	781 183	1,3	150,6

11.	Umman	433 857	619 140	759 082	1,3	22,6
-----	-------	---------	---------	---------	-----	------

EK-4:

Ülkelere Göre İthalatı (1.000 dolar)

Sıra	Ülke (ilk 15)	2020	2021	2022	Pay (%, 2022)	Değişim (%, 2021-2022)
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)		38 804 578	52 957 972	58 726 180	100	10,9
1.	BAE	9 753 445	16 523 092	18 006 889	30,7	9
2.	Çin	9 840 023	12 738 558	15 562 151	26,5	22,2
3.	Türkiye	4 396 548	5 292 456	6 084 393	10,4	15

12.	G. Kore	586 131	600 502	728 840	1,2	21,4
13.	İtalya	687 191	715 538	721 972	1,2	0,9
14.	Malezya	287 607	466 348	631 530	1,1	35,4
15.	Hong Kong	263 945	377 966	462 195	0,8	22,3

Kaynak: Trademap / İran - directdata

Ek-5: Türkiye'nin İran'a İhracatında Başlıca Ürünler (1.000 dolar)

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER (İlk 15)	2021	2022	2023	Pay (%, 2023)	Değişim (%, 2022-2023)
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)			2 770 962	3 068 842	3 313 819	100	8
1.	1005	Mısır	4 572	3 825	263 714	8	6794,5
2.	4703	Sodali veya sülfatlı kimyasal odun hamuru	53 982	80 684	90 695	2,7	12,4
3.	3004	Tedavide veya korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	88 894	74 321	77 592	2,3	4,4
4.	2304	Soya fasulyesi yağı üretiminden arta kalan küspe ve katı atıklar	41 528	217	71 804	2,2	32989,4
5.	4811	Kağıt, karton, selüloz vatka ve selüloz liften tabakalar	49 181	59 986	66 147	2	10,3
6.	8708	Karayolu taşıtları için aksam ve parçalar	58 438	90 297	65 307	2	-27,7
7.	2836	Karbonat; peroksikarbonat; amonyum karbomat içeren ticari amonyum karbonat	4 067	6 192	65 026	2	950,2

8.	2608	Çinko cevherleri ve konsantreleri	67 027	64 169	58 585	1,8	-8,7
9.	8716	Römorklar ve yarı römorklar; hareket ettirici tertibatı bulunmayan diğer taşıtlar; bunların aksam ve parçaları	25 173	27 273	57 179	1,7	109,7
10.	9619	Hijyenik havlular ve tamponlar, bebek bezleri ve benzeri hijyenik eşya	25 301	43 721	48 957	1,5	12
11.	0207	Kümes hayvanlarının etleri ve yenilen sakatatı (taze, soğutulmuş veya dondurulmuş)	126 148	45 096	48 535	1,5	7,6
12.	1805	Kakao tozu (ilave şeker/diğer tatlandırıcı maddeler içermeyen)	27 054	32 284	45 210	1,4	40
13.	8536	Gerilimi 1000 voltu geçmeyen elektrik devresi teçhizatı (anahtarlar, röleler, sigortalar, fişler, kutular vb)	50 861	53 622	43 563	1,3	-18,8
14.	3906	Akrilik polimerleri (ilk şekillerde)	18 529	42 081	41 547	1,3	-1,3
15.	5201	Pamuk (karde edilmemiş veya penyelenmemiş)	2 391	31 826	40 044	1,2	25,8

Kaynak: Trademap /Türkiye-directdata

Ek-6: Türkiye'nin İran'dan İthalatında Başlıca Ürünler (1.000 dolar)

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER (İlk 15)	2021	2022	2023	Pay (%, 2023)	Değişim (%, 2022-2023)
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)			2 823 679	3 353 808	2 180 642	100	-35
1.	7601	İşlenmemiş alüminyum	449 350	776 547	375 472	17,2	-51,6
2.	3901	Etilen polimerleri (ilk şekillerde)	457 067	340 609	263 835	12,1	-22,5
3.	7901	İşlenmemiş çinko	248 877	370 097	263 290	12,1	-28,9
4.	7408	Bakır teller	98 052	164 170	129 253	5,9	-21,3
5.	7403	Rafine edilmiş bakır ve bakır alaşımları (ham)	216 501	249 155	106 953	4,9	-57,1
6.	7207	Demir veya alaşımsız çelikten yarı mamuller	7 616	73 094	77 997	3,6	6,7
7.	0802	Diğer kabuklu meyveler (taze/kurutulmuş) (kabuğu çıkarılmış/soyulmuş)	78 969	52 005	74 159	3,4	42,6
8.	7202	Ferro alyajlar	43 979	55 246	52 214	2,4	-5,5
9.	7214	İnşaat demiri	25 199	51 207	37 853	1,7	-26,1
10.	7404	Bakır döküntü ve hurdaları	121 086	65 809	37 687	1,7	-42,7
11.	2712	Vazelin, parafin, petrol mumu, yağlı mum, ozakerit, linyit mumu, turb mumu vb.	41 598	52 451	36 409	1,7	-30,6
12.	6907	Cılasız veya sırsız seramikten döşeme veya kaplama karoları ve kaldırım taşları, mozaik küpler vb.	9 461	26 617	34 491	1,6	29,6

13.	2009	Meyve ve sebze suları	14 334	13 924	30 047	1,4	115,8
14.	3102	Azotlu mineral veya kimyasal gübreler	68 978	109 726	28 450	1,3	-74,1
15.	0806	Üzümler (taze/kurutulmuş)	30 829	24 484	28 434	1,3	16,1

Kaynak: Trademap/Türkiye-directdata

KAYNAK: Trademap, IMF, T.C Merkez Bankası